

peccati gravis eum reum pronuntiabis, sed aliquando Deo iudicium relinqui debet.

Juvat hic afferre notam ex Reuter *Neoconf.* n. 267. 8: „Contingit non raro, ut homo, qui ante assuetus erat peccatis in materia venerea, aut cujus phantasia ex diuturnis tentationibus infecta est speciebus venereis, illico abripiatur in delectationem veneream putetque se consentire, mox autem se retrahat atque horreat timens ne consenserit. Verum ne iudicet se consensisse. Licet enim appetitus sensitivus delectationem conceperit, et aliqua etiam connaturaliter voluntatis complacentia consecuta sit, haec non fuit libera. Habitus enim antiqui connaturaliter operantur primum motum, neque potest homo eum reprimere, priusquam adsit . . . Ex eadem ratione notant auctores, saepe fieri, ut homo, qui coepit serio converti, diu inhaereat cogitationi, nec tamen consentiat; quia habitus acquisiti operantur, neque potest homo aliis intentus animum tam cito advertere ad resistendum. Concors quoque est multorum sententia, quod ratio per importunas incidentias saepe etiam in delectationem perveniat, idque satis longa mora, antequam sui ipsius per maturam deliberationem plene compos fiat, et in talibus boni homines [i. e. timoratae conscientiae] peccatum mortale metuere non debent. Si hujusmodi homines postea [nam in actu tentationis id nequaquam faciendum est] se examinent, et primo videantur sibi non consensisse, aut tantum dubitent vel timeant de consensu, praesumant se non consensisse nec recedant ab hac resolutione.“

Imo etiam relate ad actiones externas Laymann l. 1 tr. 3 c. 5 n. 13 ait: „Etiam in iis, quae *per se* mala sunt, id locum habere potest, ut animus in vehementi passione irae vel tristitiae adeo absorbeatur cogitatione commoditatis vel incommoditatis, ut vel nihil omnino vel valde tenuiter attendat ad operis malitiam sive inhonestatem; quo casu vel nullum, vel dumtaxat imperfectum ac veniale peccatum erit; quod arbitratur interdum evenire iis, qui nimia tristitia absorpti ipsis necem inferunt.“

Less. *de just. et jure* l. 2 c. 29 dub. 2 n. 10 *perfectam advertentiam gravis peccati* adesse ait, „quando mens sui compos nec abrepta aliis cogitationibus reflectit se super suum actum, et considerat illum in materia notabili divinae legi esse contrarium, vel saltem de eo dubitat.“

238 4. Ultima verba insinuant, ad peccatum mortale constituendum sufficere, ut homo dubitans de mortali venialive malitia illudque dubium non deponens agat. Quod verum est, modo sit verum et fundamentum dubium, ut verbis P. Laymann utar, „intellectus iudicantis, non merae apprehensionis“.

Si dubium illud ut non satis fundatum concipitur, confer, quae in mitiorem sententiam dicta sunt *de conscientia* n. 51.

Hinc potiori jure assumitur, ut l. c. dictum est, hominem non laxae conscientiae, quando solum ad malitiam generice conceptam attendit, nihil advertens ad gravem aut venialem malitiam, communiter venialiter tantum peccare, nisi de peccatis certe gravibus agatur, quorum malitia, ut gravis est, mentem considerantis fugere nequeat.

239 5. Ad consensum plenum, qui ad mortale peccatum sufficiat, pertinet etiam deliberatio perfecta de eo dando vel denegando in re gravi. Qui enim id vere *in deliberationem ducit*, eo ipso dicit, *posse*

in tali re creata latere tantum bonum et commodum, quod divinae amicitiae praefere paratus sit: quod manifeste idem est, ac Deum creato bono postponere, seu mortaliter delinquere (v. Reuter n. 372, 2). — Si vero deliberatio non fuit perfecta, sed tantum quaedam negligentia in cogitationibus et affectibus pugnantibus expellendis vel sedandis, peccatum veniale non exceditur.

Caput II.

De distinctione peccatorum quoad species et numerum.

Cf. imprimis Lugo *de poenit.* celebrem disp. 16; Lacroix l. 5 n. 113—182; Scavini t. 1 n. 707 sqq.; Müller t. I § 127.

Articulus I.

Generales regulae hujus distinctionis.

Notum est, ad confessionis integritatem spectare, ut peccata ac-²⁴⁰ censeantur secundum speciem et numerum; atque ideo confessarii esse, in hoc onere poenitentem, si opus fuerit, instruere et juvare. Quare ipse ante omnia hanc distinctionem scire debet. At tota haec distinctio non physica exactitudine sumitur, maxime si numericam distinctionem consideramus, sed morali quadam aestimatione, ita ut saepe multos actus physice distinctos sub *uno* peccato concludere liceat.

§ 1.

Specificae distinctionis generales regulae.

Quamquam infima specifica distinctio in singulis praeceptis explicandis suo loco tradenda est, tamen hoc loco norma quaedam communis notari debet, secundum quam postea accurata distinctio fiat.

1^a regula, quam Soto primam habet: Peccata specie distincta habentur, si virtutes diversae violantur (diversae enim bonitatis laesio diversam continet malitiam), aut eadem virtus modo moraliter (secundum prudentem aestimationem) notabiliter diverso.

2^a regula, quam Vasquez praefert: Peccata specie distincta sunt, si leges, quae violantur, sunt formaliter diversae: siquidem peccatum proxime est oppositio contra legem; quare ubi lex est formaliter diversa, oppositio contra eam formaliter diversa est.

3^a regula, quam ex S. Thoma colligere licet: Peccata specie distincta sunt, si objecta, circa quae versantur, sunt diversa formaliter: omnis enim actus suam speciem sumit ex objecto; unde diversa objecti bonitas bonitatem diversam actui tribuit, diversa objecti malitia malitiam diversam.

Omnes illae regulae idem fere dicunt; pro diversa tamen re modo una, modo altera magis obvia est ad specificam distinctionem in-

veniendam. Imo recte Müller l. c. regulas illas sic junctas exprimi posse arbitratur: „Specifica peccatorum distinctio desumitur ex objectis motivis et circumstantiis moraliter diversis, id est, quae praeceptis formaliter diversis seu, quod idem est, quae diversis virtutibus aut diversis ejusdem virtutis actibus repugnant.“

Ad 2. et 3. regulam id tantum adverte, non omnem legum aut objectorum diversitatem peccatorum distinctionem secum ferre, neque omnium eorum identitate eadem peccata esse demonstrari. V. g. si lex divina, lex ecclesiastica, lex civilis furtum prohibet, furtum non diversam, sed eandem malitiam habet et retinet. Contra, si lex ecclesiastica, Superior religiosus, confessarius jejunium praescribunt, non idem peccatum est, prout unum aut alterum praeceptum violatur. Sc. videnda est ratio motiva seu causa, ob quam praeceptum feratur, vel in quam virtute objectum illud ut necessarium collocetur: quae, si diversa est, objectum, quod idem est materialiter sumptum, formaliter idem non est. Cf. Reuter *theol. mor.* t. 1 n. 340—347.

§ 2.

Numerica distinctio.

241 Ante omnia adverte in ordine ad confessionem constituendam tot peccata numerari debere, quot *communis hominum ratio* numero diversa distinguit; sic enim confessionis legem, quae ad omnes dirigitur, latam esse rationabiliter interpretamur. Porro triplici sensu numerica distinctio attenditur:

1. Si sunt, etsi forte actus unus sit, malitiae speciei plures: quod dijudicandum est ex iis, quae de specifica distinctione modo dicta sunt, et postea ubique dicentur.

2. Si actus numero plures sunt.

3. Si in uno eodemque actu (qui numero et forte etiam speciei unus est) plura objecta attinguntur.

Ex actuum pluralitate numerica distinctio pro confessione sumitur secundum sequentes regulas:

Ante omnia distingui debent: 1) peccata mere interna seu quae interne consummantur sive complentur (sc. delectationes morosae et desideria inefficacia). 2) Peccata interna quidem, sed quae tendunt ad externam executionem, seu proposita externi peccati. 3) Peccata externo actu completa. Quibus praenotatis, sit:

1^a regula. Peccata, quae interne consummantur, toties multiplicantur, quoties homo, post deliberatam cessationem ab actu, illum denuo repetit.

Unde concludes: 1: Ergo *brevis omnino interruptio non voluntaria* non obstat, quominus actus peccaminosus *numero idem* produci censeatur.

Qui vero per totum diem internis illis peccatis inhaeret, tamen aliquoties censeatur peccatum numero auxisse, quum impossibile videatur, ultra 2—3 horas idem numero peccatum protrahere. In praxi vero sufficit indicasse spatium dierum vel hebdomadarum, si sic quasi continenter pravae

cogitationes fovebantur, quia eo ipso confessarius numerum probabilem seu verisimilem concipit, nec plus exprimi potest.

2^a regula. Peccata interna cum relatione ad opus externum seu *proposita* externe peccandi (a quibus tamen ipsa executio non processit sive propter diurnam moram forte interjectam sive propter retractationem) toties multiplicantur, quoties, voluntate prava deposita seu mutata, eadem denuo assumitur.

Depositur autem illud pravum propositum: a) formali retractatione, b) retractatione implicita, vid. actione aliqua, quae proposito illi perseveranti repugnat (ut v. g. vera et sincera amica hominis receptio repugnat voluntati eum interimendi); c) spatio temporis diuturniore (sic propositum externae actionis numero idem non jam censeatur, si *plures* dies elapsi sunt neque ad executionem aliquid paratum fuerit).

Non obstat unitati numericae interruptio non voluntaria etiam diuturnior; neque interruptio per actus naturales somni, aliorumque negotiorum; neque multorum dierum intervallum, si interim executio parata vel coepta est. Tunc enim praecedentia proposita, quorum unum ab altero pendebat, cum sequenti executione in unum peccatum uniuntur; temporis diuturnitas circumstantiam aggravantem constituit. Si vero proposita saepius repetita in tali morali unione non erant, etsi postea executio sequitur, tamen ut peccata distincta accusari debent.

3^a regula. Peccata externe consummata toties numero distinguuntur, quoties objectum in se completum habent. Media, quae aut *in se* indifferentia sunt, aut, si peccaminosa, tamen in eadem specie cum completo peccato atque ejusmodi, quae natura sua intelliguntur adhibita, separatim accusantur non oportet: secus, si *in se* peccaminosa sunt neque per se in peccato completo inclusa intelliguntur.

Hinc: 1. Qui intenderat ab initio fornicationem, non tenetur distincte 242 confiteri verba, tactus praecedentia (quia sunt media, quae natura sua intelliguntur adhibita); imo neque approbationem vel tactus immediate subsequentes, quia ad eundem aestum libidinis referuntur atque quodammodo peccati facti continuationem et complementum constituunt.

2. Tenetur confiteri, quae modo dicta sunt: a) si sequuntur post aliquod intervallum a peccato completo; b) si non erat prima intentio fornicationis, sed tactus tantum (quia, si ita erat, tactus non erant media ad ulteriora, sed peccatum in se completum — quapropter *singula* peccata specie distincta explicanda sunt).

3. Qui intendens necem inimici, quo melius id exsequatur, illi aut alteri insuper damnum in bonis fortunae infert, sese inebriat etc., omnia haec peccata distincte confiteri debet, quia haec sunt media in se peccaminosa neque media, quae cum nece accusata necessario adfuisse intelliguntur.

Ex pluralitate objectorum, quae unico actu attinguntur, numerica distinctio sumitur secundum regulam sequentem:

Si objecta illa plura sub conceptu confuso multitudinis concipi 243 poterant et concipiebantur, *numerum distinctum*, etsi scitur, declarari opus non est, sed sufficit accusari objectorum *multitudinem* seu pluralitatem; si vero objecta illa plura distincte concepta sunt atque volun-

tas vel actio mala in singula ut distincta dirigebatur, distinctus numerus in confessione accusari debet.

Hinc: 1. Qui coram pluribus alicujus honori detraxit, satisfacit legi confessionis, si dicit se coram pluribus detraxisse.

2. Qui communitati detrahit, satisfacit exprimendo *communitatem* laesam esse, etsi distinctum numerum membrorum scit; expedit scire, fueritne parva an magna.

3. Qui plures uno ictu occidit, debet numerum explicare, si singulos, ut erant singulae personae, occidere volebat; secus, si tantum ut in pluralitatem voluntatem et actionem dirigebat (ut v. g. qui totam aliquam exercitus cohortem interemit).

4. Qui plura et diversa infortunia optat inimico, illa explicare non debet, quia omnia haec sub eodem conceptu mali optat; aliter, si optasset, diversa mala inimico *inferre*. Nam in ultimo casu objectum peccaminosi desiderii sunt aliae actiones peccaminosae, quae si sunt aut numero aut specie distinctae, totam suam specificam et numericam malitiam transfundunt in illud unum pravum desiderium: idem sane, si per alios inimicum laedi cupit.

5. Qui optat plures homines occidere, numerum declarare debet aut non debet, prout in executione numerus declarandus foret aut non. Ceterum si desiderium pravi operis est desiderium *inefficax seu velleitas*, facilius quam in ipsa executione abstrahi potest a distincti numeri declaratione; aliter, si est voluntas efficax seu verum propositum. Quod applicari potest ad desideria luxuriosa circa plures personas etc.; cf. Lugo l. c. n. 135 sqq. et 558 sqq.

Articulus II.

De peccatorum internorum specifica distinctione.

²⁴⁴ Paulo superius jam notatum est, peccata interna, quae pro objecto aliquod peccatum habent, ab ipso suo malo objecto desumere specificam malitiam. Haec autem doctrina in se certissima fusius explicari debet pro diversitate internorum peccatorum. V. praeter alios Reuter *theol. mor.* p. 1 n. 383 sqq.

I. Peccata interna distinguuntur: delectatio morosa, desiderium, gaudium: ita ut *gaudium* referatur ad peccatum praeteritum seu antea commissum, *desiderium* sit de peccato futuro seu perpetrando, *delectatio morosa* dicatur de objecto malo vel actione peccaminosa menti per cogitationem et imaginationem exhibita, ut cogitanti appetibili et cum complacencia accepta.

Dicitur *morosa* delectatio non propter temporis diurnitatem, quae non requiritur, sed quod post advertentiam rationis voluntas nihilominus in illa re sibi complacendo immoratur.

Desiderium potest esse aut *efficax*, i. e. talis voluntatis affectus seu tendentia, quae ad effectum seu operis complementum procedere vult, brevi *propositum*; aut potest esse desiderium *inefficax* seu velleitas, quae ad verum propositum rem exsequendi non procedat. Desiderium inefficax est voluntas, quae secundum tendentiam suam in rem peccaminosam fertur conditionate, ita tamen, ut *affectus ad rem*

malam adsit, sed sunt circumstantiae aliae rationes, quae ab operis prosecutione retardant. Quare per se *specificam* malitiam *objecti* eandem contrahit, ac desiderium efficax. Expedit tamen in confessione audienda intelligere, fueritne annon desiderium efficax verumque propositum peccati externi perpetrandi, ut occasiones fugiendae atque remedia adhibenda melius cognoscantur. — Ceterum de *integritate* confessionis loquens Lacr. l. 6 p. 2 n. 1032 de pravis desideriis ait: „neque opus est addere, utrum actus circa objectum fuerit absolutus an conditionatus. Aversa q. 10 s. 10 § 2.“ At desiderium inefficax est, ut dixi, actus conditionate objectum suum amplectens, efficax desiderium absolute in objectum fertur.

II. Gaudium induit per se specificam malitiam totalem illius actionis, de qua versatur, i. e. non tantum malitiam specificam objecti in se sumpti, sed etiam diversarum circumstantiarum, si ex illis nova specifica malitia actionis oriebatur. Ratio est, quia gaudium approbat actionem concretam, uti posita erat, ac proin *omnem* ejus malitiam. Ita saltem frequenter et per se accidit, modo in confuso aliqua ratione diversae circumstantiae menti gaudentis obversentur. Quodsi hoc plane non fit — ut facilius evenire potest in gaudio de alieno peccato — illarum circumstantiarum malitia non contrahitur.

III. Desiderium etiam induit malitiam tum objecti in se sumpti tum diversarum circumstantiarum. Ratio est, quia desiderium tendit in actionem ponendam, seu individuum et concretam, eamque amplectitur: porro individua actio quaelibet circumstantiis concretis et determinatis constituitur, qui igitur hanc actionem vult, vult omnes ejus circumstantias, seu omnem etiam eam malitiam, quae ex circumstantiis oritur.

Haec saltem valent de desiderio efficaci; sed etiam de inefficaci, si circa actionem quandam individuum versatur; si vero desiderium inefficax concipitur circa actionem in abstracto sumptam, mens et voluntas potest a quibusdam circumstantiis abstrahere.

IV. Delectatio morosa (de re intrinsecus et absolute mala) peccaminosa est, atque objecti sui speciem continet: diversarum circumstantiarum, quando circa eas quoque delectatio seu approbatio versatur, etiam malitiam contrahit, alias harum malitia non contrahitur.

Num vero totius objecti malitia secundum *infimam* speciem semper contrahatur, infra fusius discutiendum est.

Fusior explicatio. I. De delectatione et gaudio ut rectum iudicium ²⁴⁶ feratur, plures affectus distinguendi sunt.

Delectatio morosa et prava cogitatio saepe convertuntur, idque practice recte, quum una cum altera cohaereat, atque una intellecta, altera etiam communiter intelligatur. Attamen per se cogitatio rei pravae multiplex distinguitur, neque omnis cogitatio rei pravae prava cogitatio est, neque omnis delectatio ex ejusmodi cogitatione capta recte prava delectatio appellatur.

1. Alia est delectatio *de cogitatione* rei malae, alia delectatio *de re* mala cogitata. Prima *per se* mala non est, sed est delectatio *sciendi*. Quae